

CSALÁD-, GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS FOGALMAK, FELADATOK

Fogalmak a családdal kapcsolatban

- *Család:*
A szülő(k) és gyermeke(ik) alkotta közösség alapvető, természetes, élő sejtje a társadalomnak, melyre minden más közösség és maga a társadalom egésze épül. A jól működő családban a gyermekek – a családi élet hétköznapi során – válnak érett személyiségekké, szocializálódnak. Ebben a közösségben szerzik meg a mások iránti tisztelet és együttérzés képességét. Így válnak a gyermekek a társadalom egészséges lelkű, másokkal szolidáris, önmaguk és mások sorsáért felelősséget vállalni képes polgáraivá, akik maguk is képesek jól működő családok alapítói lenni.

- *Családi életre nevelés:*
Célja, hogy a gyermekek a családi értékeket, magatartásformákat, a harmonikus családi életben szükséges alapismereteket megismerjék és elsajátítsák. Nem csupán egészségi és szexuális ismeretek elsajátítása, hanem önismeretre, kapcsolatok fenntartására, felelősségvállalásra nevelés. Annak bemutatása, hogy az ember párkapcsolatban és közösségben teljesebben ki és válik boldoggá.

Családpolitikai alapelvek:

- *Legalapvetőbb elv:*
A család érték, melyet az államnak támogatni kell.
- *Ennek gyakorlati megvalósítása:*
  - felelősségvállalás és szolidaritás,
  - a család autonómiája,
  - a megelőzés,
  - a segítség.
- *Eszközök a gyakorlatban:*
  - a családhagyomány, kultúra,
  - a művelődés,
  - a nevelés és oktatás,
  - az ifjúsági mozgalmak,
  - a versenysport és tömegsport,
  - a jogrendszer,
  - a lakásellátás és lakókörnyezet,
  - a szociális és gyermekvédelmi ellátás,
  - az egészségi és mentálhigiénés ellátás,
  - a civil szervezetek működése.
- *Egyedülálló:*
Az a szülő, aki hajadon, nőtlen, özvegy, elvált, házastársától külön él és nincs élettársa.
- *Egyszülős család:*
Az egyik szülő és gyermek(ek) alkotta család. Az állam kiemelt támogatására szorul, mivel általában csak így mérsékelhetők a másik szülő hiányából származó nehézségek. E szándék jelenik meg a családi pótlék megnövelt összegében.
- *Fogyatékos személy, család:*

Aki érzékszervi – így különösen látási, hallásszervi, mozgásszervi értelmi képességei, beszéd fogyatékoság területein képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja, illetőleg kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben. A fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért a törvény által előírt módon meg kell teremteni azokat a feltételeket, melyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben az aktív részvételt.

Családokat közvetlenül segítő intézmények, önkormányzati szervek

Családsegítő szolgálat

Az önkormányzatok által létrehozott szociális alapellátási szolgáltatás, melynek célja a települési önkormányzat működési területén élő szociális és mentálhigiénés problémák miatt veszélyeztetett, illetve krízishelyzetbe került személyek, családok életvezetés képességének megőrzése, valamint a krízishelyzet megszüntetésének elősegítése.

A megelőző családsegítő tevékenység

A családsegítő szolgálat a megelőző tevékenységek körében figyelemmel kíséri a lakosság szociális és mentálhigiénés helyzetét, feltárja a nagyszámban előforduló, az egyén és család életében jelentkező krízis okait és jelzi azokat az illetékes hatóság vagy szolgáltatást nyújtó szerv felé.

Veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő és jelző rendszert működtet, ennek keretében elősegíti különösen az egészségügyi szolgáltatók, a gyermekjóléti szolgálat, a gondozási központ, valamint a társadalmi szervezetek, egyházak és magánszemélyek részvételét a megelőzésben.

A családsegítő szolgálat az egyének és családok életvezetési képességének megőrzése, a krízishelyzetek megszüntetése érdekében

Tájékoztatást ad a szociális, a családtámogatási és társadalombiztosítási ellátási formákról, az ellátáshoz való hozzájutás módjáról.

Segítséget nyújt az egyéneknek a szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi ügyek vitelében.

Családgondozással elősegíti a családban jelentkező krízis, illetve konfliktus megoldását.

Fogyatékosok gondozóházai

Ide azok a fogyatékos személyek helyezhetők el, akiknek ellátása családjukban nem biztosított, vagy az átmeneti elhelyezést a család tehermentesítése teszi indokolttá.

Fogyatékosok otthona

Ide az a súlyos, középsúlyos – egyes esetekben enyhe – értelmi, vagy halmozottan fogyatékos személy vehető fel, aki nem, vagy csak részben oktatható, képezhető, foglalkoztatható és gondozására csak intézményi keretek közt van lehetőség.

Fogyatékosok rehabilitációs intézménye

Azoknak a nem tanköteles, enyhe, vagy középsúlyos értelmi fogyatékos, valamint mozgás-, illetőleg látássérült személyeknek az elhelyezését szolgálja, akiknek oktatása, képzése, átképzése, és rehabilitációs célú foglalkoztatása csak intézményi keretek között valósítható meg.

□ *Gyámhivatal*

A városi önkormányzat polgármesteri hivatalának önálló hatáskörű szervezeti egysége, amelynek szakmai feladatait a megyei közigazgatási hivatal gyámhivatala látja el.

A gyámügyi feladatokat a települési önkormányzat jegyzője gyakorolja.

□ *Gyermekjóléti Szolgálat*

A települési önkormányzat a törvényben meghatározott gyermekjóléti szolgáltatás szervezését, irányítását és összehangolását gyermekjóléti szolgálat működtetésével vagy családsegítő szolgálat keretében, illetve megfelelő személy foglalkoztatásával biztosítja.

A gyermekjóléti szolgálat szolgáltatásai:

- bölcsőde,
- családi napközi,
- házi gyermekfelügyelet.

A gyermekek átmeneti gondozása:

- helyettes szülő,
- gyermekek átmeneti otthona,
- családok átmeneti otthona.

A gyermekjóléti szolgálat feladata:

- A gyermekek testi, lelki egészségének, családban történő nevelésének elősegítése érdekében a gyermeki jogokról és a gyermek fejlődését biztosító támogatásokról való tájékoztatás, a támogatáshoz való hozzájutás segítése, a családtervezési, pszichológiai, a nevelési, az egészségügyi, a mentálhigiénés és a káros szenvedélyek megelőzését szolgáló tanácsadás, vagy az ezekhez való hozzájutás megszervezése. A szociális válsághelyzetben lévő várandós anya támogatása, segítése, tanácsokkal való ellátása, a szabadidős programok szervezése, a hivatalos ügyek intézésének segítése.
- A gyermek veszélyeztettségének megelőzése érdekében a veszélyeztetettséget észlelő, és jelző rendszerek működtetése, a nem állami szervek, valamint magánszemélyek részvételének elősegítése a megelőző rendszerben, a veszélyeztetettséget előidéző okok feltárása és ezek, és ezek megoldására javaslatok készítése.
- A kialakult veszélyeztettség megszüntetése érdekében családgondozás a családban jelentkező működési zavarok ellensúlyozására, a családi konfliktusok megoldásának elősegítése, különösen a válás, a gyermekelhelyezés és a szociális ellátás, valamint a hatósági beavatkozás kezdeményezése, javaslat készítése a gyermek családjából történő kiemelésre, a családból kiemelt gyermek visszahelyezése érdekében a családgondozás biztosítása.

□ *A gyermekotthon*

A gyermekotthon otthont nyújtó ellátást biztosít az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermekek számára. Ellátja a sajátos ellátást igénylő gyermekvédelmi gondoskodás alatt nem álló 3. életévét be nem töltött egészségügyi okok miatt rászoruló gyermekek átmeneti gondozását, valamint befogadhatja a gyermek, otthontalanná vált szüleit, a szociális válsághelyzetben lévő várandós anyákat.

A gyermekotthon nevelőszülői hálózatot működtethet és elvégezheti az ehhez kapcsolódó felkészítést, családgondozást, valamint szakmai tanácsadást.

□ *Házi gyermekfelügyelet*

A gyermekek napközbeni ellátását a szülő otthonában biztosítja, ha a gyermek állandó vagy időszakos ellátása nappali intézményben nem biztosítható (pl.: betegség miatt) és a szülő a gyermek napközbeni ellátását nem, vagy csak részben tudja megoldani.

□ *Házi segítségnyújtás*

Önkormányzati szociális alapellátási forma, melynek szervezetében gondoskodni kell:

-azokról a személyekről, akik otthonukban önmaguk ellátására saját erőből nem képesek és róluk nem gondoskodnak;

-azokról a gyermekekről, akik részére nappali vagy bentlakásos intézményben történő állandó vagy időszakos ellátás nem biztosítható (pl.: beteg, kórokozó hordozó) és a szülők a gyermek napközbeni ellátását nem, vagy csak részben tudják megoldani.

□ *Helyettes szülő*

Aki más családban élő gyermek átmeneti gondozását saját háztartásában biztosítja.

A helyettes szülő egyidejűleg – saját gyermekeit is beszámítva legalább 5 gyermek gondozását végezheti el.

□ *Hivatásos szülő*

Aki speciális foglalkoztatási jogviszonya keretében saját háztartásában gondozza a gyámhivatal jogerős határozatával nála elhelyezett, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermeket és az utógondozási ellátásban részesülő fiatal felnőttet.

□ *Közhasznú foglalkoztatás*

A munkanélküliek részére átmeneti foglalkoztatás biztosítása a lakosságot, vagy a települést érintő közfeladat, vagy önkormányzat által önként vállalt, a lakosságot, illetőleg a települést érintő feladat ellátása, vagy közhasznú tevékenység folytatása érdekében, melynek közvetlen foglalkoztatási költségeihez – annak általában 70 %-ig – a munkaerő-piaci alapból támogatás nyújtható.

□ *Mentálhigiénés szolgáltatás*

Mentálhigiéné: a lelki egészséggel, illetve betegséggel foglalkozik, azt vizsgálja, hogy a személy tud-e megfelelően funkcionálni.

Mentálhigiénés szolgáltatás: *magatartási*, életviteli zavarok esetén nyújthatják pl. iskolapszichológus, a háziorvos, a szakorvosi hálózat, az alkoholista és a drogmegelőző központok, gyermek – ifjúsági pszichiáter regionális mentálhigiénés központok, lelkesegély szolgálatok, egyházi és civil szervezetek.

A munkaügyi központ:

A munkaügyi központ feladatai

Ellátja a Munkaerő-piaci Alap részeszközeinek a megyében történő működtetésével kapcsolatos megyei szintű feladatokat.

Ellátja a külföldiek magyarországi munkavállalásának engedélyezésével, valamint a polgári szolgálattal kapcsolatos feladatokat.

Orientálja az iskolafenntartókat a képzési struktúra és a beiskolázási mértékek meghatározásában.

Rehabilitációs munkacsoportokat működtet.

Elősegíti a csoportos létszámleépítések által okozott foglalkoztatáspolitikai problémák megoldását.

A kirendeltségek ellátják

a munkanélküliek nyilvántartását,

a munkaközvetítéssel, a munka- és pályatanácsadói feladatokat,

a munkanélküli ellátások, továbbá egyes foglalkoztatást elősegítő támogatások megállapításával, megszüntetésével és visszakövetelésével kapcsolatos feladatokat.

A nevelőszülő

A nevelőszülő az a nagykorú, cselekvőképes, büntetlen előéletű, a külön jogszabályban meghatározott felkészítő tanfolyamon eredménnyel részt vett személy, aki személyisége és körülményei alapján alkalmas a nála elhelyezett gyermek kiegyensúlyozott fejlődésének biztosítására, és a családjába történő visszakörülésének támogatására. A nevelőszülő – saját gyermekeit is beszámítva – legfeljebb 5 gyermeket nevelhet.

Az otthonteremtési támogatás

Az otthonteremtési támogatás célja, hogy az önkormányzat az átmeneti vagy a tartós nevelésből (állami gondoskodás) kikerült fiatal felnőtt lakáshoz jutását, tartós lakhatása megoldását elősegítse.

A támogatás felhasználható építési telek, lakás, családi ház vásárlására, illetve építésére, lakhatóvá tételére, felújításra, bővítésre, bérlakás vagy albérlés díjának kifizetésére, felújítására, lakáscélú előtakarékosagra.

Az otthon nyújtó ellátás:

Az otthon nyújtó ellátás keretében biztosítani kell az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek számára a törvényben megfogalmazottak szerinti teljes körű ellátást, a családi környezetbe történő visszahelyezését előkészítő, családi kapcsolatainak ápolását segítő családgondozást, vagy ha ez nem lehetséges, az örökbefogadásának elősegítését, családjába történő visszailleszkedésének, önálló életének megkezdéséhez szükséges utógondozását.

Az ellátás során a fogyatékos, beilleszkedési, magatartási vagy tanulási zavarokkal küzdő, valamint a kora miatt sajátos szükségletekkel bíró gyermek számára speciális gondoskodást kell nyújtani, hasonlóan a káros szenvedéllyel rendelkező és a neurotikus gyermekek részére is.

□ *Az örökbefogadás*

A gyámhivatal engedélyezi. Feltétele, hogy a gyermek érdekében történjen, feleljen meg a jogszabályi követelményeknek, ne sértse a közérdeket.

Az örökbefogadási kérelmet a megyei illetékességű Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatnál (TGYSZ – korábban GYIVI) lehet előterjeszteni.

□ *Szenvedélybetegek rehabilitációs intézetei*

Szakorvos, addiktológus, pszichiáter javaslatára – önkéntes alapon – az a 18. életévét betöltött szenvedélybeteget lehet elhelyezni, ellátni, aki rendszeres vagy akut gyógyintézeti kezelésre nem szorul és utógondozására nincs más mód.

A rehabilitációs intézet a gondozottak részére képzési, munkajellegű vagy terápiás foglalkozásokat szervez, s előkészíti a családi, továbbá lakóhelyi környezetbe történő visszatérést.

□ *Szakosított ellátási formák*

Az ápolást, gondozást nyújtó intézmények feladata: az önmaguk ellátására nem, vagy csak folyamatos segítséggel képes személyek, napi legalább háromszori étkeztetéséről, ruházattal való ellátásáról, mentális gondozásáról, valamint egészségügyi ellátásáról gondoskodik.

Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat épülete Miskolc

Szakosított ellátást nyújtó Intézmények

- idősek otthona;
- pszichiátriai betegek otthona;
- fogyatékosok otthona;
- nappali ellátást biztosító intézmények (pl. étkeztetés);
- átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények (pl. éjszakára);
- hajléktalanok éjjeli menedékhelye;
- fogyatékosok gondozóháza.

□ *A Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (TGYSZ korábban GYIVI)*

- A megyei és a fővárosi önkormányzat a törvényben meghatározott gyermekvédelmi szakszolgáltatást gyermekvédő intézet működtetésével biztosítja.
  - A szakszolgálat eseti gondnoki, vagyonkezelői gondnoki, hivatásos gyámi hálózatot működtethet, ellátja a szaktanácsadással kapcsolatos feladatokat.
  - A gyermekek átmeneti gondozását és ideiglenes hatályú elhelyezését biztosító otthont működtet.
  - Az elhelyezés érdekében a gyermek személyiségvizsgálatát végzik, melynek alapján elkészül a szakvélemény és az elhelyezési javaslat a gyámhivatal megkeresésére.
  - A gyermekvédelmi szakszolgálat feladata a gyermek örökbefogadásának és örökbe adásának szakmai előkészítése.
- *Az utógondozás:*
Az átmeneti és a tartós nevelés megszüntetése vagy megszűnése után a gyámhivatal legalább egy év időtartamra elrendeli az utógondozást, melynek keretében elősegíti a gyermek, a fiatal felnőtt családi környezetébe való visszailleszkedését, illetve önálló életének megkezdését.
- *A védőnői szolgálat:*
A települési önkormányzat által fenntartott körzeti védőnői szolgálat célja – az egészségügyi alapellátás részeként – a családok egészségének megőrzésére, segítségére irányuló preventív tevékenység, valamint a betegség kialakulásának, az egészségromlásnak a megelőzése érdekében végzett egészségnevelés.

A védőnő néhány feladata

- nővédelem;
- várandós anyák gondozása;
- gyermekágyas anyák gondozása;
- 0-6 éves korú gyermekek gondozása;
- tanköteles gyermekek gondozása;
- családgondozás stb.